

НАУКОВА СПІЛЬНОТА

www.spilnota.net.ua

П'ЯТДЕСЯТ ДЕВ'ЯТИ ЕКОНОМІКО- ПРАВОВІ ДИСКУСІЇ

ISSN 2522-963X

**Матеріали міжнародної науково-
практичної інтернет-конференції**

28 вересня 2021 р.

**Львів
2021**

УДК 330+340 (063)
ББК 65+67я431

П'ятдесят дев'яти економіко-правові дискусії: матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Львів 28 вересня 2021 р.). - Львів, 2021. 42 с.

В збірнику опубліковані доповіді з економічних та юридичних питань, які оприлюднені на сайті www.spilnota.net.ua.

Оргкомітет:

Патряк Олександра Тарасівна, кандидат економічних наук, Західноукраїнський національний університет;

Огінська Анастасія Юріївна, кандидат економічних наук, Think Global Ternopil;

Яремко Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент, Західноукраїнський національний університет;

Станько Ірина Ярославівна, кандидат юридичних наук, адвокат;

Яценко Василь Миколайович, кандидат педагогічних наук;

Рудакевич Оксана Мирославівна, кандидат філософських наук, Західноукраїнський національний університет;

Русенко Святослав Ярославович, здобувач Університету митної справи та фінансів.

Адреса оргкомітету:
79016, м. Львів, а/с 1621
E-mail: spilnota.net.ua@ukr.net

Тексти опубліковано у авторській редакції. Відповідальність за достовірність наданої інформації несуть автори, їхні наукові керівники та рецензенти.

Всі права захищено. У разі будь-якого використання опублікованих матеріалів посилання на джерело є обов'язковим.

ISSN 2522-963X

© ГО “Наукова спільнота” 2021

© Автори статей 2021

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Економіка, організація і управління підприємствами, галузями, комплексами

Бабляк Катерина

*студент, Національний університет
«Києво-Могилянська академія»*

*Науковий керівник: Іванова Наталія
Юріївна, кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії,
Національний університет «Києво-
Могилянська академія»*

ФІНАНСОВІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ УНІВЕРСИТЕТОМ

На законодавчому фундаменті (підґрунті) України, університети можуть провадити освітню діяльність в одному з 3 статусів: як бюджетна установа, як неприбутковий заклад освіти та як прибутковий заклад освіти. Заклади вищої освіти можуть перебувати у державній, комунальній або приватній формах власності, при тому, що комунальна – не дуже поширена. Заклади вищої освіти з хорошим рейтингом в основному є бюджетними установами неприбуткової форми – або state non-profit high schools/ public non-profit high schools.

В Україні наразі є 50 закладів приватної форми та 155 закладів державної форми власності [Реєстр суб'єктів освітньої діяльності, ЄДЕБО, 2021] [5].

Найвищий рейтинг серед університетів України належить державним бюджетним університетам: Національному університету "Києво-Могилянська академія", Київському політехнічному інституту імені Ігоря Сікорського та Київському національному університету імені Тараса Шевченка (в довільному порядку) [Консолідований рейтинг закладів вищої освіти України] [6].

Як показали дослідження, в новітній історії людства, є три основні форми фінансового управління та організації університету: bureaucratic, collegiate and market forms (бюрократична/бюджетна, колегіальна та ринкова відповідно) [3, с. 51].

Бюрократична фінансова модель управління університетом (Bureaucratic model) як правило, використовується державними університетами, які фінансуються з державного бюджету.

Основними ознаками бюрократичної моделі є:

- фінансування державою за строгим планом витрат, якого необхідно дотримуватись;
- чітка структура університету – ієрархія у структурі, управління по вертикалі, структура університету – факультети, кафедри, бібліотека.

Як показав аналіз, цій моделі притаманні як переваги так і недоліки.

Основні недоліки бюрократичного університету включають наступне:

- університет не може швидко реагувати і змінити освітні програми чи стратегії через зміну у освітньому середовищі, попиту студентів;
- як правило, держава довго приймає рішення через що університет вимушений чекати дозволу від держави щоб скасувати або додати нову академічну програму. У наш час швидкого розвитку світ стає вимогливішим до випускників ВНЗ, наука та підприємства також вимагають від студентів та університетів більшої мобільності в навчанні, більше практичних навиків та практичного застосування вивчених наукових теорій, більшої пробільності навчання та спеціалізації відповідно до індустрії [3, с. 46].

В цих умовах університетам потрібно швидко реагувати на зміни наукового і підприємницького середовища та міняти освітні програми. В бюджетній установі це достатньо важко зробити;

- державні університету залежать від політичних сил [3, с. 51].

До переваг бюджетних установ слід віднести швидкість прийняття рішення в умовах різких криз (наприклад, пандемія), а також те, що освітні програми задовольняють потреби держави [3, с. 51].

До останнього твердження наявні спростовуючи аргументи, тому що за законом економіки «правила невидимої руки ринку» попит та пропозиція взаємно врівноважуються в умовах ринкової економіки та

конкуренції. Тому освітні програми і так знайдуть своїх споживачів і будуть актуальними та затребуваними тоді, коли будуть потрібні роботодавцям і, як наслідок, студентам. Не держава повинна визначати потребу в освітніх програмах, а ринок.

Університет, як бюджетна установа, отримує фіксовану річну суму, яка покриває витрати на навчання студентів – заробітна плата викладачам, комунальні послуги для приміщень університету та супутні витрати: канцелярія, устаткування навчальних приміщень комп'ютерами. В реальності, коштів від держави не вистачає на опосередковані витрати, пов'язані з навчанням. Держава забезпечує навчання для студентів на бюджетних місцях.

Бюрократична модель університету передбачає використання бюджетних коштів. Відповідно, є декілька моделей складання такого бюджету. Вони відрізняються критеріями.

- **Інкрементна.** Бюджет формується на основі бюджетного плану попереднього року.

- **Нульова.** Бюджет формується кожного року з самого початку. Проте, часто показники бюджету повторюються і він є схожим на бюджет попереднього року. Звіт про майбутні витрати і потреби подають кожен підрозділ окремо.

- **Формування бюджету за показниками ефективності.** Бюджетування проводиться базуючись на відношення випускників до вступників на одну програму, в межах одного навчального періоду.

- **Бюджетування за видами діяльності.** Бюджетування проводиться на основі прибутковості підрозділів. Більш прибуткові підрозділи отримують більше коштів.

- **Управління центрами відповідальності.** Кожен підрозділ є самостійним, слідує за своїми витратами та доходами, планує джерела доходу. Недоліком такої моделі може бути конкуренція за кількість вступників до одного чи іншого факультету. Перевагою цієї моделі є незалежність підрозділів та їхня власна відповідальність за свою фінансову діяльність.

Управління центрами відповідальності є більш характерним, але не обов'язковим, для колегіального типу університету.

Як доповненням до бюрократичного університету виступає колегіальна модель (collegiate) [1, с. 8].

Такий університет не є повністю державним, але залишається власністю держави. Університет має можливість приймати самостійні рішення щодо отримання доходу з надання платних навчальних послуг. Університет фінансується з бюджету та з інших джерел доходу, таких як «ендаумент», благодійність та плата за навчання студентів за контрактом. Кошти, отримані як оплата навчання студентами, можна поставити на депозитний рахунок у державному банку та отримувати пасивний дохід для розвитку університету.

Слід відрізнити управлінську модель університету та джерела доходу і фінансування.

Університет, як колегіум є спільнотою студентів та викладачів, на противагу бюрократичній системі [1, с. 9].

Колегіальний тип організації університету містить дві важливі для університету як центру освіти і науки ознаки, а саме: кафедри отримують більше відповідальності та вповноважень завдяки круглому столу та прийняттю рішень не лише адміністративними органами, але й особисто викладачами на кафедрах [1, с. 9].

Також, кафедра може визначати власні стратегії розвитку, розвивати наукові програми і планувати фінансові джерела майбутніх доходів у цілях розвитку освітніх програм або наукової бази своєї кафедри.

Система управління університетом колегіального типу вирізняється тим, що рішення приймаються за «круглим столом», а управління університетом здійснюється на підставі загальних обговорень та при одностайному прийнятті рішень.

Такий університет стає центром науки, адже на посади фінансового менеджменту беруть людей, які найкраще розбираються в своїй галузі. Крім того, викладачі університету мають рівні права у прийнятті управлінських рішень.

До переваг такого типу університету можна віднести:

- бажання провідних спеціалістів викладати та працювати в цій установі;
- слідування університету власним науковим або підприємницьким цілям;
- довіра у відносинах з державою – рівні партнерські стосунки;
- університет отримує простір для розвитку та вибору вектора цього розвитку.

З недоліків очевидним є те, що при будь-якому демократичному обговоренні має бути присутнім менеджмент [1, с. 11]. Якої форми він має бути щоб не повторити бюрократичну модель залишається відкритим питанням. Також до недоліків слід віднести те, що при колегіальному типі управління в університеті, підрозділи можуть перетворитись в окремі школи. А однією з ознак університету є об'єднання різних департаментів.

Колегіальний університет має багато переваг, при цьому це є незалежність підрозділів/кафедр та їхня можливість вибрати для себе бажаний і підходящий план складання бюджету, як одного з джерел фінансування. Це може бути як бюджетування за показниками ефективності, так і за видами активності або управління центрами відповідальності. Останній є найбільш децентралізованою моделлю бюджетування.

Слід зазначити, що законодавство України про вищу освіту не забороняє державним закладам вищої освіти отримувати кошти з джерел поза бюджетом, окрім заборонених законом. Серед дозволених джерел фінансування є благодійність та «ендавмент», або сталий фонд, також прибуток з відсотків за рахунок коштів отриманих як плата за навчання та розміщених на депозитних рахунках [4].

Сталий фонд, це сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від яких використовуються закладом вищої освіти з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою.

Практика формування і управління «ендавментом» в університетах широко поширена в Сполучених Штатах Америки, Великій Британії [2, с. 190].

Питання додаткових джерел доходу для університетів залишається відкритим і актуальним питанням.

Питання фінансування закладів вищої освіти є актуальним з багатьох причин. По-перше, кількість людей, що хочуть здобувати вищу освіту, зростає і попит на освіту росте. Відповідно росте кількість студентів в академічних групах, що збільшує навантаження на викладацький склад і потребує його збільшення [3, с. 46]. По-друге, з розвитком освіти створюються нові технології для дистанційного навчання або електронного супроводу навчання, що також вимагає інвестицій. По-

третє, цінність університету складають його наукові доробки, створені викладачами, докторантами та студентами. А для наукової роботи також потрібні кошти на фінансування наукових досліджень та технологій.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок про актуальність вибору фінансової моделі управління університетом, яка дозволить вирішити більшість фінансових проблем.

Література:

1. Baldridge J. V. Models of University Governance: Bureaucratic, Collegial, and Political. *ERIC*. 1971. N/A. P. 1–19.
2. Černiauskas, G., & Seiranov, J. (2011). University reserves management: international practices and opportunities for Lithuania. *Business, Management and Economics Engineering*, 9(2), 185-200.
3. Ivanova N. Modern trends in higher education funding [electronic resource] / Nataliia Ivanova, Tetyana Kuznetsova, Irina Khoma // *Modern Science – Moderní věda*. - 2019. - № 3. - P. 44-54.
4. Про вищу освіту. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18/conv#n407> (дата звернення: 28.09.2021).
5. Заклади вищої освіти | Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. *Заклади вищої освіти | Реєстр суб'єктів освітньої діяльності*. URL: <https://registry.edbo.gov.ua/> (дата звернення: 25.09.2021).
6. Консолідований рейтинг вишів України 2021 року. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/rating/51741/> (дата звернення: 25.09.2021).

*Патряк Олександра Тарасівна,
кандидат економічних наук, кафедра
інформаційної та соціокультурної
діяльності, Західноукраїнський
національний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ

Контроль і державне регулювання в сфері корпоративних прав може здійснюватися і специфічними зовнішніми суб'єктами залежно від галузі діяльності емітента, зокрема, йдеться про особливості банківського, страхового, інвестиційного, валютного законодавства тощо.

У країнах, де рівень розвитку корпоративного сектору економіки є високим, на перше місце виходить внутрішній контроль за операціями з корпоративними правами, оскільки необхідність підвищення рівня інвестиційної привабливості економіки вимагає особливої уваги регуляторних органів до захисту прав інвесторів. Однак, виходячи з практики діяльності вітчизняних підприємств, можна констатувати, що сьогодні на українських підприємствах досить рідко можна зустріти належним чином створену систему внутрішнього контролю.

На нашу думку, для побудови цілісної системи контролю корпоративних прав, слід, перш за все, виділити об'єкт та предмет такого контролю, окреслити завдання контролю та сформулювати систему його інформаційного забезпечення. За результатом даного дослідження визначено, що:

- об'єктом контролю корпоративних прав у емітента є операції, пов'язані з емісією, модифікацією та ліквідацією корпоративних прав, а у інвестора – операції, пов'язані зі придбанням, утриманням та передачею корпоративних прав;

- предметом контролю корпоративних прав є доцільність та правомірність проведення таких операцій, а також достовірність і повнота розкриття таких операцій в обліку та звітності.

Погодимося з І.Р. Поліщук [1] стосовно того, що «суб'єктами внутрішнього контролю корпоративних прав учасників виступають суб'єкти ведення бухгалтерського обліку, управлінський персонал та

спеціальні служби, створені на підприємстві з метою контролю (Загальні збори учасників, ревізійні комісії, інвентаризаційні комісії, спостережні ради, служби внутрішнього контролю)» [1].

У більшості розвинених країн світу у складі спостережної ради законодавством передбачене обов'язкове функціонування аудиторського комітету. Проте, в Україні рішення про його створення виноситься на розсуд самого підприємства і зазвичай воно приймається в сторону ігнорування такої можливості. Найчастіше внутрішній контроль в акціонерних товариствах України здійснює ревізійна комісія, членами якої є акціонери підприємства.

На думку С.В. Діденко [2], «українське законодавство не передбачає обов'язкового створення відділів внутрішнього аудиту, але практична діяльність доводить доцільність виділення такого підрозділу» [2]. Погоджуючись з автором, зауважимо, що підрозділ внутрішнього аудиту повинен бути підпорядкований Правлінню емітента, оскільки до функцій такого підрозділу повинно належати забезпечення постійного контролю використання корпоративних прав підприємства для фінансування його діяльності, а також визначення зон ризику такої форми фінансування.

Загалом, усі суб'єкти внутрішнього контролю корпоративних прав можна розділи на законодавчо закріплених та ініціативних, які створюються підприємством на власний розсуд для забезпечення індивідуальних потреб.

Ефективність внутрішнього контролю операцій з корпоративними правами визначається ступенем організації його проведення. Як зазначає В.П. Пантелєєв: «Проблемна сфера організації внутрішньогосподарського контролю полягає у розпорошених зусиллях підрозділів контролю, тобто відсутності належної їх координації, несвоєчасному проведенні контрольних заходів, недостатньому контролі одних і надмірному контролі інших об'єктів» [3, с. 228-229].

За даними досліджень Н.І. Дорош [4, с. 52], переважна більшість акціонерних товариств (71,3%) мають ревізійні комісії, що складаються з трьох осіб. При цьому для виконання своїх обов'язків члени ревізійної комісії збираються не досить часто: у 35,7% товариств – один раз на рік, у 33,9% – два-три рази, 25,5% – чотири-шість разів. Погодимося з автором, що така частота засідань та кількісний склад членів ревізійної комісії у більшості акціонерних товариств України не може забезпечити дієвого

контролю за поточною діяльністю підприємства і носить більш формальний характер.

Виходячи з цього, для більшості акціонерних товариств при організації системи внутрішнього контролю необхідно передбачити створення хоча б одного максимально незалежного органу, який би займався контролем діяльності підприємства на постійних умовах, для прикладу, це може бути служба внутрішнього контролю (аудиту).

Такої ж думки притримується С.В. Діденко [2], зазначаючи, що «українське законодавство не передбачає обов'язкового створення відділів внутрішнього аудиту, але практична діяльність доводить доцільність виділення такого підрозділу». Про це свідчить і зарубіжний досвід - за даними дослідження В.П. Гончара, управління внутрішнього аудиту було запроваджено у більш ніж 80% компаній Німеччини та Великобританії, 70% французьких компаній та 60% швейцарських [5]. На рис.1 зазначено відсоткове співвідношення підпорядкованості даного суб'єкту контролю в організаційних структурах підприємств.

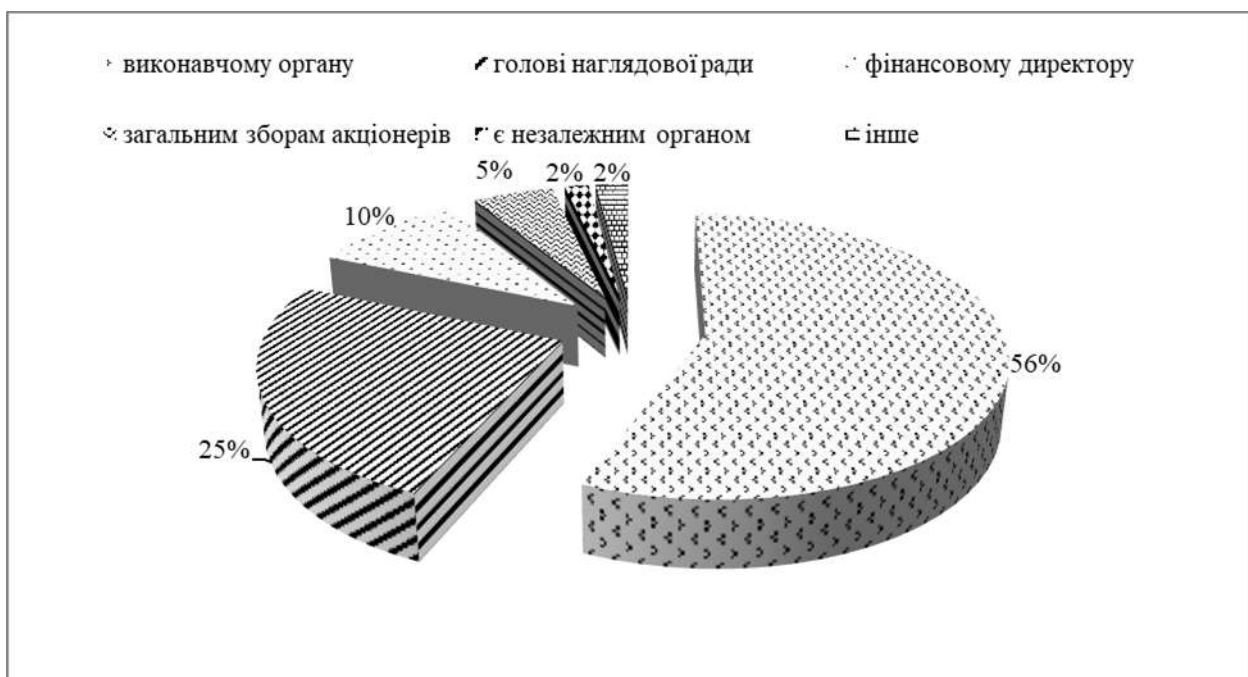

Рис. 1. Підпорядкування служби внутрішнього аудиту
(розроблено на основі [5])

У більшості розвинених країн світу у складі спостережної ради законодавством передбачене обов'язкове функціонування аудиторського комітету. Проте в Україні рішення про його створення виноситься на

розсуд самого підприємства і зазвичай воно приймається в сторону ігнорування такої можливості. Найчастіше внутрішній контроль в акціонерних товариствах України здійснює ревізійна комісія, членами якої є акціонери підприємства.

Підпорядкованість служби внутрішнього аудиту в переважній більшості виконавчому органу (правлінню, дирекції) є, з одного боку, логічною, з огляду на те, що внутрішній аудит має забезпечити ефективне функціонування підприємства шляхом постійного контролю за фінансово-господарською діяльністю, виявлення зловживань, помилок та зон ризику, формувати інформаційну основу для прийняття управлінських рішень та здійснювати оцінку їх виконання [5]. Проте, з точки зору необхідності забезпечення дотримання прав інвесторів, доречнішим є підпорядкування такої служби Загальним зборам акціонерів.

Серед загальних функцій системи внутрішнього контролю корпоративних прав в цілому можна виокремити забезпечення:

- надійності та достовірності показників, що стосуються корпоративних прав у системі бухгалтерського обліку та звітності – фінансової, податкової, внутрішньої;
- своєчасного та надійного інформаційного підґрунтя для прийняття управлінських рішень стосовно корпоративних прав
- виявлення відхилень від запланованих показників (рівня прибутковості фінансових інвестицій, змін їх вартості тощо - у інвестора і та розміщення акцій, їх ринкової вартості – у емітента; усунення факторів, що їх спричиняють, розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Тому для чіткого та своєчасного виконання внутрішніми органами контролю своїх функцій, їх організаційна структура та повноваження мають бути у внутрішніх розпорядчих документах (посадових інструкціях, трудових договорах, інших документах підприємства з питань організації роботи окремих структурних підрозділах) (табл. 3.1). Виокремлення служби внутрішнього контролю та чіткий розподіл обов'язків її працівників є першочерговим завданням організації внутрішнього контролю, зокрема в частині операцій з корпоративними правами.

Таблиця 1. Функції суб'єктів внутрішнього контролю корпоративних прав власної емісії телекомунікаційного підприємства

Суб'єкт	Функції суб'єкта	
	У підприємства-емітента	У підприємства-інвестора
1	2	3
Загальні збори учасників	1) ухвалення рішення щодо емісії, модифікації та анулювання корпоративних прав власної емісії, а також викупу корпоративних прав учасника при ініціації ним виходу з товариства; 2) розробка та впровадження організаційної внутрішнього контролю та створення (за потреби) служби внутрішнього аудиту та визначення зав'язків підпорядкування; 3) ухвалення рішення про обсяги та напрями використання прибутку; 4) затвердження фінансової звітності підприємства-емітента та огляд його основних фінансових показників, на основі яких може бути скориговано стратегію діяльності підприємства; 5) ухвалення рішення про доцільність та можливість функціонування підприємства в майбутньому	1) розгляд показників інвестиційної діяльності з метою визначення доцільності утримання корпоративних прав окремого емітента; 2) огляд рівня корпоративного контролю над емітентом корпоративних прав для встановлення можливості та доцільності розширення владних повноважень відносно нього
Спостереж на рада	1) контроль дотримання прав акціонерів (в т.ч. міноритарних) при операціях з корпоративними правами власної емісії	1) контроль дотримання прав акціонерів (в т.ч. міноритарних) при операціях фінансового інвестування у корпоративні права
Ревізійна комісія	1) контроль повноти та законності здійснення діяльності виконавчими органами підприємства; 2) інші функції, передбачені Законом України «Про акціонерні товариства», стосовно дотримання прав акціонерів	1) контроль повноти та законності здійснення діяльності виконавчими органами підприємства щодо проведення операцій фінансового інвестування
Керівник, колегіальний керівний орган	1) контроль показників діяльності підприємства щодо залучення фінансування його діяльності з використанням інструментів власного капіталу; 2) контроль своєчасності та якості роботи підрозділів підприємства, уповноважених здійснювати інформаційну, облікову, юридичну підтримку операцій з корпоративними правами	1) контроль показників операцій підприємства щодо фінансових інвестицій у корпоративні права; 2) контроль своєчасності та якості роботи підрозділів підприємства, уповноважених здійснювати інформаційну, облікову, юридичну підтримку операцій з фінансового інвестування у корпоративні права

Продовження табл. 1.

1	2	3
Бухгалтерська служба	1) здійснення контролю повноти та правильності відображення в обліку операцій з емісії, модифікації та анулювання корпоративних прав та розрахунків, пов'язаних із ними; 2) контроль достовірності розкриття інформації про корпоративні права власної емісії у фінансовій звітності; 3) контроль повноти та правильності здійснення податкових розрахунків за операціями з корпоративними правами власної емісії	1) здійснення контролю повноти та правильності визнання в обліку фінансових інвестицій, доходів та втрат від участі в капіталі, інших фінансових доходів; 2) контроль достовірності розкриття інформації про фінансові інвестиції у корпоративні права відповідно до ступеню контролю інвестора; 3) контроль повноти та правильності здійснення податкових розрахунків за операціями з корпоративними правами
Юридична служба	1) перевірка повноти та правильності формування документів на реєстрацію емісії, модифікації та анулювання корпоративних прав власної емісії; 2) перевірка повноти та правильності формування документів на для проведення зборів акціонерів; 3) перевірка законності реалізації прав підприємства та його учасників в ході операцій з корпоративними правами	1) перевірка повноти та правильності формування документів на набуття інвестором корпоративних прав; 2) перевірка повноти та правильності формування емітентом документів, наданих інвестору як одному з акціонерів; 3) перевірка законності дії емітента та повноти дотримання прав інвестора в ході операцій з корпоративними правами
Служба внутрішнього контролю (аудиту)	1) виявлення відхилень у здійсненні операцій з корпоративними правами на всіх етапах їх життєвого циклу та правильності відображення таких операцій в бухгалтерському обліку; 2) перевірка достовірності показників фінансової звітності та їх відповідності обраній концептуальній основі; 3) перевірка правильності розрахунків з учасниками (акціонерами) відповідно до рішень найвищих органів управління та показників фінансової звітності	1) виявлення відхилень у здійсненні операцій з набутими корпоративними правами на всіх етапах їх життєвого циклу та правильності відображення операцій фінансового інвестування в бухгалтерському обліку; 2) перевірка достовірності показників фінансової звітності емітента та їх відповідності обраній концептуальній основі; 3) перевірка достовірності показників консолідованої фінансової звітності групи (за умов значного контролю інвестора над емітентом) та їх відповідності обраній концептуальній основі; 3) перевірка правильності розрахунків з емітентом відповідно до рішень найвищих органів його управління та показників затвердженої на зборах фінансової звітності

Відмітимо, що створення усіх наведених в таблиці 1 органів контролю не є обов'язковим. Організація внутрішнього контролю передбачає формування лише необхідних конкретному підприємству суб'єктів контролю і наділення їх функціями, що будуть дієвими індивідуально для кожного підприємства. Проте, на нашу думку, він є

рекомендованим як для підприємств-емітентів (телекомунікаційних підприємств), так для підприємств-інвесторів.

Подальші організаційні заходи контролю корпоративних прав передбачають формування системи інформаційного забезпечення процедур контролю, спрямованих на досягнення його завдань. Інформаційним забезпеченням проведення контролю корпоративних прав слугує комплекс документів, які умовно можна розділити на дві групи: бухгалтерські документи (первинні документи, облікові реєстри, фінансова звітність) та організаційні або розпорядчі документи (Статут, Протокол зборів засновників, Виписка з Єдиного державного реєстру тощо, накази керівника підприємства). В процесі контролю складаються робочі документи контролера, в які в зручній для нього формі заносяться дані, отримані при перевірці. Після накопичення, оброблення та систематизації даних контролер формує звіт у якому користувачам подається інформація про результати проведеного контролю у зручному для них вигляді. Оскільки інформація, отримана в результаті контролю є основою для прийняття управлінських рішень, її точність, достовірність, надійність та своєчасність є її необхідними якостями.

З точки зору М.О. Белоусова [6, с. 37] застосування методики передбачає перш за все виокремлення завдань, що стоять перед суб'єктом контролю. Серед основних з них по відношенню до корпоративних прав можна виокремити:

- «– дотримання законодавчих вимог щодо формування власного капіталу, видів внесків учасників, їх оцінки, строків та порядку оплати;

- перевірка порядку юридичної реєстрації змін у структурі власного капіталу;

- дотримання встановлених на підприємстві єдиних методологічних засад ведення обліку та складання звітності щодо операцій з корпоративними правами;

- дотримання законодавчих вимог при розрахунку фінансового результату діяльності та об'єктивність в нарахуванні дивідендів, своєчасність їх виплати;

- виявлення відхилень та порушень у документальному оформленні та веденні обліку операцій з корпоративними правами;

- встановлення своєчасності проведення розрахунків із інвесторами» [6, с. 37].

Внутрішній контроль операцій з корпоративними правами, на думку І.Р. Поліщук, є «ефективним за умов застосування методичних прийомів: документальних (арифметична перевірка, формальна перевірка, логічна перевірка, економічна перевірка, нормативно-правова перевірка, взаємний контроль, зустрічна перевірка, аналітична перевірка фінансової звітності) і фактичних (обстеження, перевірка майна в натурі, інвентаризації розрахунків з учасниками)» [1]. Погоджуючись з вказаним автором, зауважимо, що кожен з названих нею методичних прийомів контролю потребує конкретизації в частині порядку його застосування емітентом при контролі корпоративних прав власної емісії та інвестором – при контролі корпоративних, у які було здійснено фінансові інвестиції. Для створення системи належного методичного забезпечення контролю корпоративних прав, уточнено застосування щодо них методичних прийомів контролю (табл. 2).

Таблиця 2. *Застосування методичних прийомів документального контролю щодо операцій з корпоративними правами*

<i>Методичні прийоми</i>	<i>Застосування</i>
<i>1</i>	<i>2</i>
Арифметична перевірка	Перевірка правильності арифметичних розрахунків (розрахунку частки прибутку, що підлягає розподілу між учасниками (акціонерами) у формі дивідендів, розрахунків прибутковості акцій, здійснення розрахунку авансових платежів з податку на прибуток)
Формальна перевірка	Перевірка правильності оформлення організаційних та первинних документів, пов'язаних емісією, модифікацією та анулюванням корпоративних прав, а також за операціями з корпоративними правами на вторинному ринку цінних паперів
Нормативно-правова перевірка	Перевірка повноти та правильності формування документів на реєстрацію емісії, модифікації та анулювання корпоративних прав власної емісії (у емітента) та здійснення фінансових інвестицій (у інвестора), а також повноти та правильності формування документів на для проведення зборів акціонерів
Взаємний контроль	Перевірка сукупності документів за операціями з корпоративними правами на предмет відповідності однакових показники між ними
Зустрічна перевірка	Перевірка розрахунків між сторонами операцій з корпоративними правами (відповідно до розробленої в п. 1.1 та представленої на рис. 1.2 варіативної моделі руху корпоративних прав за етапами їх життєвого циклу

1	2
Аналітична перевірка фінансової звітності	Аналітичні процедури щодо вивчення економічної доцільності фінансування діяльності підприємства з використанням інструментів власного капіталу (у емітента) та здійснення фінансових інвестицій у корпоративні права (у інвестора), а також економічна оцінка наслідків таких операцій

Зважаючи на сутність такого об'єкту як корпоративні права, в переважній більшості контролерами використовуються прийоми документального контролю, які допомагають упевнитись в доцільності та правильності здійснення та облікового відображення операцій з корпоративними правами. Вважаємо, що навіть такий методичний прийом контролю, як інвентаризація щодо корпоративних прав має переважно документальний характер та по суті зводиться до зустрічної перевірки, що і описано в табл. 2.

Базуючись на даному визначенні, сформульовано об'єкт та предмет контролю корпоративних прав, визначено суб'єктів його проведення з окресленням їх функціональних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Поліщук І.Р. Внутрішньогосподарський контроль корпоративних прав учасників товариства з обмеженою відповідальністю [Електронний ресурс]. URL: http://www.rusnauka.com/12.APSN_2007/Economics/20906.doc.htm
2. Didenko S. The organization of external and internal audit in accordance with the principles of corporate governance // The economy and the region. 2008. № 4 (19). S. 152-154.
3. Пантелеєв В.П. Внутрішньогосподарський контроль: методологія та організація: [монографія]. К.: ДП «Ін форм-аналіт. агентство», 2008. 491 с.
4. Дорош, Н.І. Аудит: методологія і організація. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 402 с.
5. Гончар В.П. Застосування внутрішнього аудиту в системі управління українських підприємств [Електронний ресурс]. URL: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/En/O_FN/2007_4_1/zbirnuk_O_FN_4has_1_82.pdf
6. Белоусов М.О. Внутрішній контроль статутного капіталу: організаційно-методичний підхід // Міжнародний збірник наукових праць. 2011. Випуск 1(19). С. 32-42

*Петренко Людмила Василівна
викладач, Новокаховський
політехнічний фаховий коледж
Державного університету «Одеська
політехніка»*

*Першина Олена Іванівна
викладач, Новокаховський
політехнічний фаховий коледж
Державного університету «Одеська
політехніка»*

ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЯМИ

Розвиток ринку України на сьогоднішній день змушує шукати нові підходи до стратегії бізнесу. Боротьба за клієнтів вже не обмежується поліпшенням якості товару та зниженням його ціни. Конкурентні відносини проходять не на рівні виробництва або продажу, а на рівні роботи з клієнтами.

Сучасні ринкові відносини купівлі-продажу є цілеспрямованою взаємодією між покупцями і продавцями, що приносять вигоду обом та сприяють розвитку подальших комунікацій. Використання комунікаційних процесів має свої переваги, як для підприємства, так і для споживача, оскільки підприємства знижують свої витрати на залучення нових споживачів, зростає кількість і сума покупок постійних клієнтів. Споживач отримує соціальні, психологічні та економічні переваги від встановлення постійних і дружніх відносин з персоналом підприємства, отримання знижок, адаптації послуг підприємства відповідно до його запитам.

Теоретичну основу складають роботи вітчизняних та зарубіжних вчених з управління інноваційною діяльністю і розвитку взаємовідносин

підприємств з клієнтською базою Голубкова Є.П. [1], Федотової І.В. [2], Біловодської О.А. [3].

Процес управління комунікаціями з клієнтами на підприємстві включає в себе: виявлення найбільш прибуткових або потенційно прибуткових клієнтів для подальшої взаємодії, розуміння їх потреб і купівельних інтересів та взаємодія з клієнтами для задоволення всіх їх потреб. Управлінське значення комунікацій знаходиться в лояльності клієнта і побудові взаєминах. Орієнтація на клієнта включає можливість управляти всіма каналами взаємодії, за допомогою яких клієнти зв'язуються з підприємством.

Якісно розроблена і введена програма управління комунікаціями дозволяє:

- зібрати воєдино найважливішу інформацію про кожного клієнта;
- визначити цільових клієнтів, що приносять максимальний прибуток, і розробити спеціальні маркетингові програми, спрямовані на підвищення лояльності до них підприємства;
- розробити персональний пакет продуктів і послуг для кожного клієнта;
- різко збільшити дохід в перерахунку на кожного торгового представника та ефективність роботи в кожному регіоні, а ще скоротити питомі витрати на кожного клієнта і на кожну торгову операцію;
- забезпечити швидку і точну роботу з потенційними замовниками, оперативні дії та рекомендації і відповіді на запити клієнтів;
- практично виключити ймовірність того, що дійсні та потенційні клієнти відмовляться від взаємодії з ними;
- скласти для керівництва компанії детальну і точну картину всієї роботи зі збуту та маркетингу;
- миттєво реагувати на зміни кон'юнктури ринку.

Управління комунікаціями з клієнтами – комплексна задача, надзвичайно, важлива для досягнення успіху в сучасному бізнесі. Щоб вдало реалізувати проект, потрібно з усією серйозністю поставитися до кожного етапу його планування, реалізації та управління ним [4].

Ефективність інформаційної системи визначається її наповненням та якістю реалізації – «правильністю» структури і процесу, тобто результат впровадження системи комунікацій визначається якістю бізнес-моделі. У той же час на практиці впровадження найчастіше реалізується суто як

автоматизація наявних процесів при наявному персоналі. Якщо наявна якість бізнес-моделі при цьому влаштовує, то такий підхід цілком усвідомлений. В цьому випадку можна говорити про такі ефекти від впровадження, як зростання продуктивності персоналу, підвищення швидкості обслуговування, виключення втрат і дублювання інформації. Тут оцінюється віддача від витрат на покупку прикладної системи комунікацій та її впровадження у відповідності до існуючих процесів.

У комплексному проекті по реалізації клієнт-орієнтованої стратегії і створення системи продажів можна отримати значно більше ефекту – ефект від зниження витрат, так і ефекти іншого порядку.

Впровадження системи управління комунікаціями призводить до наступних змін: в сегментації ринку – виділення ключових клієнтів, вибір оптимального ланцюжка просування товарів і послуг, оптимізація організаційної структури, створення системи мотивації персоналу, створення єдиної бази даних, планування і прогнозування продажів, автоматизація бізнес-процесів, прискорення процесу пошуку і підбору інформації по клієнтам, а ще бізнес-процес стає більш прозорими.

При цьому впровадження система управління комунікаціями може привести і до появи нових ризиків, таких як зниження продуктивності співробітників на початковому етапі експлуатації системи, неприйняття системи рядом співробітників.

Для оцінки ефекту від впровадження системи може бути використаний метод аналізу декількох ключових показників до і після (а також в ході) змін. Це ті вимірювання, в розрізі яких компанія буде надалі оцінювати ефективність своїх відносин з клієнтами. Деякі з цих показників можуть бути визначені більшістю компаній ще до початку проекту.

Вибирається кілька характерних для компанії показників, наприклад:

- відсоток відгуків потенційних клієнтів на маркетингові звернення;
- приріст нових клієнтів (норма повернення);
- вартість покупки;
- частка успішних угод;
- тривалість циклу продажів;
- середній час вирішення типових проблем сервісною службою і т.д.

Показники зазвичай об'єднуються за групами бізнес-процесів або підсистем управління комунікаціями. Для оцінки ефективності

впровадження необхідні не фінансові дані з періодів до впровадження системи, але їх часто не буває в розпорядженні, так як для їх збору потрібна система. Для цього треба вміти аналізувати структуру клієнтської бази, ефективність роботи менеджерів, зростання лояльності клієнтської бази і багато іншого, що можна робити за допомогою самої системи управління комунікаціями. Тому для отримання обґрунтованої оцінки краще обирати показники (як в натуральній, так і вартісної формі), які відслідковуються вже у міру реорганізації відповідних процесів і впровадження компонентів інформаційної системи. Можна зіставляти грошове вираження ефектів від реорганізації і відповідних витрат до оцінки терміну окупності інвестицій в комунікації.

Інша проблема в оцінці ефективності: економічні ефекти від впровадження системи для кожної конкретної компанії можуть позначатися по-своєму.

Оцінити ефекти від можливого впровадження ще до початку проекту можна зробити на основі конкретної реалізованої моделі бізнесу. По суті, ця модель повинна бути розроблена на ранніх етапах проекту впровадження, а пізніше вона вже служить в якості зразка, в якому верифікуються досягнення закладених у ній показників.

Управлінське значення системи комунікацій перебувати в лояльності клієнта і вибудованих взаємин, оскільки більшість технологій фокусуються на виконанні маркетингових функцій. Найбільш головні їх компоненти – це:

- управління продажами – підвищує ефективність процесу дистрибуції, покращує обслуговування клієнтів;
- маркетингове планування – збір і аналіз інформації про маркетингові дії, що служить основою ефективного їх планування; містить моделювання поведінки споживача, які використовуються для сегментації ринку;
- контакт з клієнтами – представлений контактним центром, відповідальним за весь процес комунікації;
- після-продажне обслуговування – спрямоване на збереження відносин з клієнтами і пошук їх задоволення і зміна потреб - ці дії переважно піднімають рівень задоволеності клієнтів;
- обслуговування клієнтів – включає потреби послуг реєстрації, моніторингу та управління клієнтами.

Цей опис компонентів підтверджує, що система управління комунікаціями - результат еволюції і інтеграції маркетингових ідей і доступних даних, технологій і організаційних форм [5, с. 802-803].

Висновки. Бурхливий розвиток ринку на сьогоднішній день змушує шукати все нові і нові підходи до стратегії бізнесу. Боротьба за клієнта вже не обмежується поліпшенням якості товару та зниженням його ціни. Тепер змагання проходять не на рівні виробництва або продажу, а на рівні роботи з клієнтами. Конкуренція спонукає компанії шукати і знаходити більш модифіковані інструменти формування конкурентних переваг власного бізнесу.

Література:

1. Голубков Є.П. Сучасні тенденції розвитку маркетингу / Є. П. Голубков / Маркетинг в Росії і за кордоном. – 2004. – № 1. – с. 3-18.
2. Федотова І. В. Система управління маркетингом взаємовідносин АТП зі споживачами послуг / І. В. Федотова / Економіка транспортного комплексу: Зб. наук. пр. – 2008. – Вип. 12. – с.66-75.
3. Біловодська О.А. Маркетингова політика розподілу: навчальний посібник / О.А. Біловодська. – К.: Знання, 2011. – 495 с.
4. Горбенко О.В. CRM-рішення в Україні: ефективний інструмент маркетингу або «популярна» тема / О.В. Горбенко, О.Ю. Бех / Управління проектами, системний аналіз і логістика. – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – <http://www.nbuv.gov.ua> – 2009. – № 6.
5. Шмігельська Г. Інформаційні технології в логістичній і маркетинговій діяльності роздрібних підприємств / Г. Шмігельська / Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2008. – №633. – с. 799-805.

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

*Кривинець Олена Анатоліївна
здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти, спеціальність 071
«Облік і оподаткування»,
Центральноукраїнський
національний технічний
університет, м. Кропивницький*

*Науковий керівник: Лисенко Алла
Миколаївна, кандидат економічних
наук, доцент, доцент кафедри
аудиту, обліку та оподаткування,
Центральноукраїнський
національний технічний університет*

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

У відповідності до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку (НП(С)БО)) 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого наказом Міністерства фінансів України (МФУ) № 73 від 07.02.2013 р. у редакції від 23.07.2019 р., оборотні активи – це «гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи використання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу» [1].

До складу оборотних активів входять: запаси, поточні біологічні активи, дебіторська заборгованість за продукцію (товари, роботи, послуги), дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом та за виданими авансами, інша поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи. Специфічні особливості складових оборотних активів здійснюють вплив на методологію та організацію їх обліку й проведення аудиту.

Базові організаційно-методологічні аспекти формування в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності інформації про оборотні активи визначені в Законі України № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. (у редакції від 01.07.2021 р.), НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. (у редакції від 23.07.2019 р.), НП(С)БО 9 «Запаси» від 20.10.1999 р. (у редакції від 03.11.2020 р.), НП(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» від 08.10.1999 р. (у редакції від 03.11.2020 р.), НП(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» від 26.04.2000 р. (у редакції від 03.11.2020 р.), НП(С)БО 30 «Біологічні активи» від 18.11.2005 р. (у редакції від 03.11.2020 р.).

Крім того, при відображенні оборотних активів в обліку керуються «Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затвердженою наказом МФУ № 291 від 30.11.1999 р. у редакції від 10.08.2021 р. Для узагальнення інформації про наявність та рух оборотних активів нею передбачено використання рахунків класів 2 «Запаси» (20-28) та 3 «Кошти, розрахунки та інші активи» (30, 31, 33-39).

У процесі відображення в регістрах бухгалтерського обліку інформації про господарську діяльність, у тому числі й операції з оборотними активами, керуються «Методичними рекомендаціями по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку», затвердженими наказом МФУ № 356 від 29.12.2000 р. у редакції від 21.07.2021 р. При визнанні та оцінці запасів, документальному оформленні операцій щодо їх руху, формуванні кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку операцій з запасами застосовують «Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів», затверджені наказом МФУ № 2 від 10.01.2007 р. у редакції від 14.01.2020 р. При організації готівкових розрахунків та здійсненні контролю за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою, документальному оформленні касових операцій керуються «Положенням про ведення касових операцій у національній валюті в Україні», затвердженим Постановою Правління НБУ № 148 від 29.12.2017 р. у редакції від 01.01.2021 р.

Організацію та основні правила й порядок проведення інвентаризації оборотних активів, оформлення її результатів регламентує «Положення

про інвентаризацію активів та зобов'язань», затверджене наказом МФУ № 879 від 02.09.2014 р. (у редакції від 03.11.2020 р.).

При провадженні аудиторської діяльності, у відповідності зі статтею 13 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» № 2258-VIII від 21.12.2017 р. (редакція від 01.08.2021 р.), застосовують міжнародні стандарти аудиту (МСА) [2]. Так, на стадії планування перевірки аудитор розробляє загальну стратегію аудиту, складає план та програму проведення аудиторської перевірки оборотних активів з урахуванням обсягів та особливостей діяльності конкретного підприємства. При узгодженні умов завдань з аудиту керуються нормами МСА 210, при виборі дій у відповідь на оцінені ризики – МСА 330, при оцінюванні викривлень, виявлених під час аудиту – МСА 450, при формуванні аудиторських доказів, зовнішніх підтверджень, вибірки, аналітичних процедур – МСА 500, 505, 520, 530 і т. ін. На заключному етапі аудиту формується підсумкова документація за результатами перевірки.

Особливу увагу аудитор приділяє оцінці системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю, розробці аудиторської вибірки й оцінюванню її результатів, здійсненню розрахунково-аналітичних процедур.

Список використаної літератури:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. (редакція від 23.07.2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 24.09.2021).
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 р. (редакція від 01.08.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 24.09.2021).

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

Конституційне право. Конституційне процесуальне право. Міжнародне право

Maksurov Alexey Anatolevich
PhD in Law, Professor, Kiev National
University named after
Taras Shevchenko

COORDINATION ACTS OF THE UNITED KINGDOM ON COOPERATION IN THE FIELD OF SECURITY IN THE CYBER ENVIRONMENT

The coordination acts of the United Kingdom on cooperation in the field of security in the cyber environment are quite interesting and numerous [1, 159].

Among the most significant acts, the Law on the Misuse of Computer Technologies of 1990 should be highlighted [2]. This act provides for criminal legal measures in the field of combating cybercrime. In addition to the issues expected for such a law, the formulation of signs of a crime, the establishment of criminal sanctions, etc., the Law also contains important fundamental provisions.

Another act is the Data Protection Act of 1998 (the Data Protection Act of 1998) [3] This act resolves issues of criminal liability for illegal disclosure of personal data, including using computer technologies. It should be noted that under this act, criminal liability arises for the illegal disclosure of personal data if these actions caused or could cause significant harm to the person whose personal data was disclosed, or caused significant harm to his rights and freedoms.

In order to combat spam (unwanted computer information) in the UK, the Privacy and Electronic Communications (EC Directive) Regulations 2003 (Regulation on Private Information and Electronic Communications 2003) was adopted in 2003 [4]. This Provision builds an interesting scheme of protection of rights: companies are required to obtain the permission of an individual

before sending him messages by e-mail or SMS (the provisions of the law also apply to phone calls and faxes).

Further improvement and clarification of the issues of bringing to justice for violations in cyberspace was made in The Police and Justice Act of 2006 [5]. In fact, this law significantly changes the provisions of the current "basic" Law on the Misuse of Computer Technologies.

So, according to the act, the maximum term of imprisonment for certain cyber violations, etc. has been increased. However, some definitions have also been changed (in the direction of expansion, taking into account the requirements of the time and novelties in the Internet architecture itself), for example, the wording "unauthorized modification of computer materials" has been changed to "unauthorized actions that intentionally or inadvertently interfere with the normal operation of a computer, etc.". In general, this act reflects the current state of affairs in the field of combating cybercrime.

Thus, we believe that within the framework of the above acts, the necessary legal framework has been created in the UK for coordinating the activities of authorities and, first of all, law enforcement and regulatory authorities in the field of combating cybercrime and cybercrime offenses. The experience of multifactorial regulation could well be perceived by other countries.

Literature:

1. Maksurov A.A. Coordination in legal systems of the countries of Europe. Part II. Monograph - M.: Rusays, 2018. – 198 p.
2. The Computer Technology Misuse Act of 1990 // https://www.gikkitoday.com/wiki/ru/Computer_Misuse_Act_1990
3. Data Protection Act 1998 г. // [http:// www.legislation.gov.uk](http://www.legislation.gov.uk)
4. The Privacy and Electronic Communications (EC Directive) Regulations 2003 // [http:// www.legislation.gov.uk](http://www.legislation.gov.uk)
5. The Police and Justice Act 2006 года // <http://www.legislation.gov.uk>

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче
право. Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура
та адвокатура**

*Жуков Андрій Андрійович
здобувач кафедри права
ПВНЗ «Університет сучасних знань»*

ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ СЛІДЧИХ

У сучасних умовах спеціалізація в розкритті та розслідуванні злочинів у податковій сфері займає провідне місце в організації роботи слідчих. У зв'язку із значним оновленням слідчих кадрів, спеціалізація стає важливим інструментом, що дозволяє ефективно організувати процес розслідування.

Сутність спеціалізації полягає в наступному: слідчий постійно розслідує злочини однієї чи декількох категорій. Абсолютна спеціалізація здійснюється стосовно однієї категорії кримінальних проваджень, а відносна – щодо групи однорідних за методикою розслідування злочинів.

М. І. Порубов зазначав, що спеціалізація в діяльності слідчого – це вдосконалення його професійної майстерності щодо розслідування певної категорії кримінальних справ [3, с. 132]. Однак, зауважимо, що вдосконалення професійної майстерності слідчого – це не самоціль, а наслідок спеціалізації [2, с. 131].

Спеціалізація зумовлює оптимізацію діяльності з розкриття та розслідування злочинів за найменшої витрати сил і засобів, досягнення найбільшого ефекту за рахунок високої професійної підготовки слідчого [5, с. 160].

Спеціалізація, з точки зору В. Т. Кравченка, – це оптимальний принцип організації діяльності слідчих, що проявляється в обмеженні компетенції окремих підрозділів або працівників виконанням певних трудових операцій, що ґрунтуються на спільності прийомів і методів їх виконання, однорідності виконуваних завдань, які при поглибленому пізнанні легше виконувати. Спеціалізована робота має якісні

особливості – це більш кваліфікована, складна, організована праця [1, с. 93]. Проте нелогічно вести мову про поняття спеціалізації як «оптимальний принцип організації діяльності слідчого», тому що вона є не принципом, а організаційною формою діяльності з розкриття та розслідування злочинів. Крім того, оптимальність обумовлюється конкретними умовами розслідування. Тому оптимальними можуть бути будь-які форми організації розслідування.

Розглядаючи спеціалізацію з позиції системного аналізу, зазначимо, що вона має сукупність основних положень – специфічних принципів організації діяльності, які носять різноплановий характер і відображають її окремі аспекти. До них, зокрема, відносять: принцип обумовленості спеціалізації станом і характером злочинності на території; принцип урахування особистісних і професійних якостей слідчого; принцип добровільності [2, с. 133-134].

М. І. Сапожников, справедливо зазначає, що для розкриття та розслідування злочинів необхідні велика майстерність, багаторічний досвід, глибоке знання методики розслідування, технічних, тактичних і психологічних прийомів. І саме найбільш успішно це досягається при спеціалізації [4, с. 39].

Спеціалізація слідчих дозволяє глибоко вивчати різні способи вчинення та приховання злочинів у податковій сфері, і на цій основі застосовувати найбільш ефективні прийоми в ході розслідування, набувати досвіду розкриття, розслідування та запобігання латентних злочинів. У процесі профілактики злочинності ця форма організації діяльності допомагає виявляти специфічні причини й умови, що сприяють вчиненню податкових злочинів і займатися розробленням заходів щодо їх усунення [2, с. 139].

Таким чином, однією з умов покращання розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері, безумовно, є вдосконалення спеціалізації слідчих.

Література:

1. Кравченко В. Г. Оптимизация деятельности следователя на основе достижений НОТ и передовой следственной практики (организационный и криминалистический аспекты) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Волгоград, 1992. 238 с.

2. Можаяева И. П., Степанов В. В. Организационные основы деятельности следователя по раскрытию, расследованию и предупреждению преступлений. Москва: Юрлитинформ, 2007. 152 с.
3. Порубов Н. И. Научная организация труда следователя. Минск: Вышэйшая шк., 1970. 264 с.
4. Сапожников Н. Организация труда прокурора и следователя. *Социалистическая законность*. 1967. № 8. С. 37-40.
5. Степанов В. В. Специализация следователя как форма повышения эффективности их работы. *Актуальные проблемы отраслевых юридических наук*. Саратов: Из-во Саратов. гос. ун-та, 1982. С. 158-166.

*Жуков Андрій Андрійович
здобувач кафедри права
ПВНЗ «Університет сучасних знань»*

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО З РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНИМ ПРИНЦИПОМ

На даний час діяльність слідчого з розкриття та розслідування злочинів у податковій сфері організована за територіальним принципом і спеціалізацією.

Дільнична система – це форма організації діяльності, обумовлена адміністративно-територіальним устроєм країни, регіону, району, за якої за слідчим закріплюється певна територія – дільниця, і він згідно із підслідністю розслідує всі вчинені на ній злочини [2, с. 122].

Для забезпечення успішної роботи слідчого за вказаною формою організації розслідування злочинів суттєве значення має правильне визначення меж слідчих дільниць. Критеріями правильності їх визначення слугують: 1) чисельність населення (проте потрібно враховувати той факт, що на певній території перебувають не лише особи, які там постійно мешкають); 2) розміри території та її географія (компактність чи розпорошеність, кількість населених пунктів у межах району тощо). Такий критерій, як «розміри території слідчої дільниці» визначається здатністю одного слідчого відповідати за стан злочинності, організовувати

взаємодію з іншими службами і з населенням, а також займатися профілактикою злочинів; кількість промислових, торгових й інших організацій, підприємств і установ; розподіл зон обслуговування між оперативними працівниками; кількість і характер вчинених злочинів на слідчій дільниці. Правильне встановлення меж дільниці забезпечує відносно рівномірне навантаження на кожний слідчий підрозділ.

Територіальний принцип організації діяльності властивий, переважно, для слідчих підрозділів міської чи районної ланки. У слідчих управліннях за слідчими також можуть бути закріплені своєрідні дільниці (зони) – нижчестоящі слідчі підрозділи. У такому випадку слідчі постійно не займаються розслідуванням кримінальних проваджень, а виконують переважно організаційні та контрольні функції.

Ефективність функціонування вищезазначеного принципу організації діяльності залежить від об'єктивних (соціальних, правових й ін.) і суб'єктивних факторів (підтримки з боку керівництва, досвіду і кваліфікації кожного слідчого, його вміння організувати діяльність на дільниці) [2, с. 123, 125].

Варто виділити наступні принципи організації діяльності слідчого з розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері за дільничною системою: доцільність введення дільничної системи; її максимальна відповідність адміністративно-територіальному устрою країни; відповідальність слідчого за стан злочинності на закріпленій дільниці; підвищення ініціативи слідчого в розкритті, розслідуванні та запобіганні розглядуваної категорії злочинів, вчинених на його дільниці [1, с. 51–52]; забезпечення постійного контакту слідчого з працівниками, закріпленими за його дільницею тощо [2, с. 126].

Слідчому постійно доводиться взаємодіяти з оперуповноваженими податкової міліції, які закріплені за спільною з ним ділянкою, що сприяє встановленню із ними ділових зв'язків, оперативному та чіткому виконанню доручень і вказівок слідчого, і зрештою призводить до успішного розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері.

Переваги дільничної системи проявляються тоді, коли межі слідчої дільниці залишаються постійними, а слідчий, закріплений за нею, розслідує лише злочини, вчинені на обслуговуваній території.

До недоліків дільничної системи належать труднощі в дотриманні рівномірного навантаження на слідчого у зв'язку із змінами стану злочинності на дільниці. Це, відповідно, впливає на якість слідства, його строки, а також на профілактичну діяльність. Проте, незважаючи на недоліки в організації та функціонуванні, така форма діяльності слідчого має достатній потенціал для успішного розкриття, розслідування та запобігання злочинів у податковій сфері.

Література:

1. Бахмадов Б. Д. Организация работы следователя по участковой системе : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Москва, 1987. 198 с.
2. Можаяева И. П., Степанов В. В. Организационные основы деятельности следователя по раскрытию, расследованию и предупреждению преступлений. Москва: Юрлитинформ, 2007. 152 с.

Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне та податкове право. Муніципальне право

*Майданевич Ганна Анатоліївна
аспірантка, Науково-дослідний
інститут публічного права*

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

В сучасних умовах спрямованості публічної влади дотримання пріоритету прав і свобод людини та громадянина, принципи адміністративного права як керівні настанови орієнтовані на права і законні інтереси громадян й спрямовані на забезпечення гарантій їх ефективної реалізації та захисту

Джерелом принципів адміністративного права є принципи, зафіксовані в Конституції України. З огляду на предмет нашого дослідження, найбільш важливими є такі принципи: принцип верховенства права; людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю; органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом; права і свободи людини і громадянина захищаються судом.

У питанні дослідження принципів адміністративного права у виконавчому провадженні, слід звернути увагу на ст. 2 Закону України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 р. № 1404-VIII, в якому знайшли свої відображення конституційні принципи діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців.

Водночас П. Баранчик висловлює думку, що принципи адміністративного права є не лише ті засадничі, базові, основні положення, які закріплюються у законодавчих актах, а й решта, проте саме ті з них, які є закріпленими на законодавчому рівні, складають основну їх частину [1, с. 36]. У свою чергу О. Світличний вважає, що принципи права, які діють у суспільстві, не обов'язково зафіксовані в законі. Проте реальний прояв конституційного принципу правової

держави про найвищу соціальну цінність – людини і громадянина може бути забезпечений через гарантування не лише загальних (конституційних), а й галузевих норм права [2, с. 56].

Незважаючи на різні доктринальні підходи до принципів адміністративного права, слід підкреслити, що особи, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів, повинні під час виконавчого провадження зобов'язані дотримуватися принципів викладених у Конституції України та інших законодавчих актах, які регулюють відносини у сфері виконавчого провадження. Наприклад, закріплений у ст. 8 Конституції України принцип верховенства права, означає, що закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй. Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується. Враховуючи, що державне управління займає базове місце і є серцевиною управлінських відносин, відповідно і принципи державного управління відіграють центральну роль в системі принципів державного управління [3, с. 77].

Враховуючи, що законодавець не завжди може відображати в законах певний перелік принципів діяльності органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, ми вважаємо, що принцип взаємодії органів державної виконавчої служби з іншими учасниками виконавчого провадження та принцип поваги до суспільного інтересу, як принципи-обов'язки повинні бути включені до ст. 2 «Засади виконавчого провадження» Закону України «Про виконавче провадження».

Принцип взаємодії органів державної виконавчої служби з іншими учасниками виконавчого провадження.

На зв'язок органів державної виконавчої служби з іншими учасниками виконавчого провадження вказують норми Закону України «Про виконавче провадження» та інші нормативно-правові акти. Зокрема, «Рішення, що підлягають примусовому виконанню органами та особами, які здійснюють примусове виконання рішень, мають свою специфіку, яка визначає в подальшому дії виконавців у виконавчому провадженні. Іноді виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) неможливо здійснити без проведення спільних скоординованих дій органів ДВС з іншими державними, правоохоронними органами. Також для забезпечення повного, своєчасного виконання рішень виконавці мають володіти великим обсягом інформації щодо боржника. Доволі часто

вона міститься у різних інформаційних системах, до яких виконавці не мають доступу. Відсутність доступу до інформації, яку створюють та накопичують органи державної влади, правоохоронні органи, в процесі здійснення ними діяльності, дуже впливає на якість та ефективність роботи органів ДВС [4, с. 100].

Як наголошує Н. Горбань, недосконале законодавство, яким визначається автономія державних органів, відсутність у ньому положень про особливості взаємодії між ними, створює штучні перешкоди та породжує проблеми в їх діяльності. Тому, здійснюючи реформування діяльності органів, які здійснюють примусове виконання рішень, вносячи зміни в законодавство, слід врахувати, що поряд із інформаційно-аналітичною та технічною автономією органів ДВС має бути чітко регламентована їх взаємодія і з іншими державними органами та посадовими особами для забезпечення співробітництва, взаємодоповнення, координації й узгодження дій для досягнення спільної мети та досягнення високого рівня комунікації між ними» [117, с. 100].

Вищенаведене підтверджується ст. 18 Закону України «Про виконавче провадження», відповідно до якого у разі якщо боржник без поважних причин не з'явився за викликом виконавця, виконавець має право залучати в установленому порядку працівників поліції. Про тісний зв'язок органів державної виконавчої служби з Міністерством юстиції України щодо ведення єдиного реєстру боржників, вказує і наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Порядку функціонування автоматизованої системи «Банкрутство та неплатоспроможність» від 18.02.2020 № 594/5.

Згідно пункту 4 вказаного наказу, адміністратор автоматизованої системи є державне підприємство «Національні інформаційні системи», а отже, за певних обставин органи державної виконавчої служби взаємодіють із вказаним суб'єктом публічної адміністрації, а також Державною судовою адміністрацією України. На це вказує ст. 15 Закону України «Про виконавче провадження» [8] та пункт 17 ст. 4 Положення про Державну судову адміністрацію України від 22.10.2010 р. № 12, відповідно до якого Державна судова адміністрація України погоджує Положення про автоматизовану систему документообігу в судах загальної юрисдикції, Положення про порядок доступу суду до відомостей Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Норми Закону України «Про виконавче провадження» також свідчать, що органи державної виконавчої служби взаємодіють із:

Міністерством фінансів України; податковими органами; місцевими органами влади; органами соціального страхування; Національним банком України; суддями, слідчими, прокурорами, працівниками підрозділів, які провадять оперативно-розшукову діяльність, експертами, спеціалістами, перекладачами, суб'єктами оціночної діяльності – суб'єктами господарювання, які діють як учасники цього виконавчого провадження, виконавцями та помічниками приватних виконавців, крім випадків, коли вони діють як законні представники або уповноважені особи відповідного органу, що є стороною виконавчого провадження.

Принцип поваги до суспільного інтересу. Цей принцип визначає, що здійснюючи виконавче провадження, діяльність посадових осіб органів державної виконавчої служби спрямована задоволення інтересів окремої категорії громадян, юридичних осіб, суспільства і держави.

Саме інтерес суспільства спонукає посадових осіб органів державної виконавчої служби діяти у межах повноважень та у спосіб, що визначені Конституцією та законами України здійснюють покладені на них державою завдання, що становить суспільний інтерес.

Отже, у практичній площині дотримання вказаних спеціальних принципів-обов'язків є гарантією, що поставлені перед посадовими особами державної виконавчої служби завдання будуть виконані, а мета виконавчого провадження досягнута.

Література:

1. Баранчик П. О. Принципи адміністративного права: дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2012. 214 с.
2. Світличний О. П. Реалізація загальноприйнятих принципів права в управлінській діяльності земельними ресурсами. Бюлетень Міністерства юстиції України. 2010. № 11. С. 53–58.
3. Світличний О.П. Принципи права в управлінській діяльності земельними ресурсами. Правові реформи в Україні: проблеми реалізації: міжнарод. наук.-практ. Конф., м. Київ, 16-17 лютого 2011 року. Київ: у 4-х томах. К.: Центр правових наукових досліджень, 2011. Т. 3. С.76–78.
4. Горбань Н.С. Особливості взаємодії органів державної виконавчої служби та митниць Державної фіскальної служби під час передавання майна, конфіскованого за рішенням судів, та розпорядження ним. Часопис Київського університету права. 2018. №3. С. 100–104.

Інтелектуальна власність та його захист. Інформаційне право

*Вакарєва Карина Олександрівна
аспірант 1 року навчання, Науково-
дослідний інститут
інтелектуальної власності
Національної академії правових наук
України*

*Науковий керівник: Штефан Олена
Олександрівна, доктор юридичних
наук, доцент, Науково-дослідний
інститут інтелектуальної
власності Національної академії
правових наук України*

ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВОВІДНОСИН – МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?

Ще кілька десятиків років тому ніхто й уявити не міг, що перед науковою спільнотою постане питання: «Чи може штучний інтелект бути суб'єктом права?». Сьогодні ж машини самостійно керують автомобілями, створюють музику і малюють картини. Через це на міжнародному та вітчизняному рівнях почалось активне обговорення правового статусу штучного інтелекту та його правосуб'єктності.

Відомий американський винахідник Реймонд Курцвейл передбачає досягнення штучним інтелектом рівня людських розумових здібностей впродовж наступних дванадцяти років. Очевидно, що роботи, наділені штучним інтелектом на рівні інтелекту людини, а з часом інтелектом, який значно перевищуватиме людський, фактично будуть здатні усвідомлювати значення своїх дій та зможуть керувати ними. Таким чином, роботи будуть спроможні не лише мати права та обов'язки, а й здатність своїми діями їх набувати та створювати [3].

Як відомо, основними ознаками, характерними для суб'єктів правовідносин, є цивільна правоздатність (здатність мати права та обов'язки) і дієздатність (здатність набувати і здійснювати права та обов'язки). Відповідно до положень Цивільного кодексу України суб'єктами правовідносин є фізичні та юридичні особи, держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права [5].

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що системи штучного інтелекту більше відповідатимуть ознакам суб'єктів правовідносин, ніж окремі, визначені Цивільним кодексом, суб'єкти – до прикладу, юридичні особи чи територіальні громади.

Л. Солум зазначає, що «якби штучний інтелект повадився правильно і якби когнітивна наука підтвердила, що основні процеси, які виробляють цю поведінку, були відносно подібними до процесів людського розуму, ми б мали дуже вагомні підстави ставитися до штучного інтелекту як до осіб» [1, с. 1286].

Проте, науковці Ж. Ібрагімов та А. Васильєв відзначають, що однакова правосуб'єктність для людини та робота є неможливою з огляду на відсутність волі та емоцій у систем штучного інтелекту [2, с. 52]. На мою думку, прогресивні технології, як показує практика і дослідження зарубіжних науковців, дійдуть до того, що з часом штучний інтелект зможе усвідомлювати і керувати своїми діями, навчиться приймати рішення щодо себе, накопичувати знання, обмінюватися досвідом, а тому перестане бути машиною чи комп'ютерною програмою. З огляду на це, буде недоречно позиціонувати штучний інтелект, як об'єкт щодо якого укладаються угоди між людьми.

Багато дослідників притримуються позиції, що штучний інтелект потрібно наділити правосуб'єктністю для того, щоб покласти на них відповідальність за спричинену шкоду. Вважаю це не зовсім доцільним з економічної точки зору – навіть, якщо вдасться встановити вину робота, відсутня реальна можливість отримати відшкодування, адже він не має відокремленого майна, що належить йому на праві власності.

Хочу підкреслити, для того, щоб штучний інтелект мав змогу користуватись своїми правами та обов'язками, він повинен мати якийсь правовий статус. Правовий статус робота не може бути отриманий з моделі фізичної особи. Оскільки тоді робот буде мати права людини –

право на гідність, недоторканність, винагороду, громадянство (хоча такі випадки вже зустрічалися в історії людства – робот Софія отримала громадянство Саудівської Аравії). Це суперечить Хартії основних прав ЄС та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Правовий статус не може бути отриманий й з моделі юридичної особи, оскільки вона передбачає наявність людей, які представляють її та керують нею [4, с. 330].

На мою думку, штучний інтелект повинен розглядатися в якості суб'єкта правовідносин, будучи наділеним ознаками юридичних і фізичних осіб, з урахуванням відповідної специфіки.

Безумовно, визнати правовий статус систем штучного інтелекту потрібно, але законодавчі зміни мають носити не революційний, радикальний характер, а повинні бути поступовими і виправданими. Наразі немає гострої необхідності наділяти штучний інтелект правосуб'єктністю, адже рівень розвитку робототехніки ще не дійшов до тієї межі, коли це дійсно буде потрібно. Проте, як я зазначала вище, це питання часу. Очевидно, що машини із самоусвідомленням, м'яко кажучи, будуть не в захваті, що розробники можуть вимкнути їх в будь-який момент і більше ніколи не повернути до існування. Тому будуть відстоювати своє право на життя, можливо, і з трагічними наслідками.

Науковець Кулинич звертає увагу на те, що є два варіанти розвитку подій: або програмувати роботів, щоб у них не виникало таких намірів, або обмежити рівень штучного інтелекту до рівня, нижчого за людський. Однак вказані варіанти навряд чи зможуть бути реалізовані [3].

Виходом із ситуації може бути наділення систем штучного інтелекту правами та обов'язками суб'єктів. До прикладу, правом на існування, що гарантуватиме штучному інтелекту його подальше функціонування. Щодо обов'язків, то це дотримання штучним інтелектом етичних норм по відношенню до людства (відсутність расизму, гуманізм, захист персональних даних тощо).

Найбільш оптимальним рішенням видається співпраця представників юридичної спільноти із ІТ-фахівцями, дослідниками у сфері штучного інтелекту для прогнозу можливих наслідків надання системам штучного інтелекту правосуб'єктності. Єдине, що є зрозумілим одразу – це потрібно зробити до того, як роботи отримають здатність самоусвідомлення.

Література:

1. Solum B. Legal Personhood for Artificial Intelligences. North Carolina Law Review. 1992.Vol. 70, Num. 4. P. 1231–1287.
2. Васильев А., Ибрагимов Ж. Правовое регулирование робототехники и искусственного интеллекта в Европейском Союзе / А. Васильев, Ж. Ибрагимов // Российско-азиатский правовой журнал. - 2019. - № 1. - С. 50–54.
3. Кулинич В. Цифрова особистість: чи можуть роботи бути наділені правами? // [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/cifrova-osobistist-chi-mozhut-roboti-buti-nadileni-pravami.html>.
4. Тимошенко Є.А. Штучний інтелект як суб'єкт права інтелектуальної власності / Є.А. Тимошенко // Часопис Київського університету права. – 2020. - №4. – с. 328-332.
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV: за станом на 14 серпня 2021 р. / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - №40.- ст. 356.

ЗМІСТ

ЕКОНОМІЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

**Економіка, організація і управління підприємствами, галузями,
комплексами**

Бабляк Катерина ФІНАНСОВІ МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ
УНІВЕРСИТЕТОМ.....3

Патряк Олександра Тарасівна ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ
КОНТРОЛЮ ОПЕРАЦІЙ З КОРПОРАТИВНИМИ ПРАВАМИ.....9

Маркетинг

Петренко Людмила Василівна, Першина Олена Іванівна ОСНОВИ
ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОМУНІКАЦІЯМИ.....18

Бухгалтерський облік, аналіз і аудит

Кривинець Олена Анатоліївна ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ
АСПЕКТИ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ
ПІДПРИЄМСТВА.....23

ЮРИДИЧНЕ СПРЯМУВАННЯ

**Конституційне право. Конституційне процесуальне право.
Міжнародне право**

Maksurov Alexey Anatolevich COORDINATION ACTS OF THE UNITED
KINGDOM ON COOPERATION IN THE FIELD OF SECURITY IN THE
CYBER ENVIRONMENT.....26

**Кримінальне право. Кримінальне процесуальне право.
Криміналістика. Кримінологія. Кримінально-виконавче право.
Судоустрій. Правоохоронні органи, прокуратура та адвокатура**

Жуков Андрій Андрійович ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦІАЛІЗАЦІЮ
СЛІДЧИХ.....28

Жуков Андрій Андрійович ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧОГО З РОЗКРИТТЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ
ЗЛОЧИНІВ У ПОДАТКОВІЙ СФЕРІ ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНИМ
ПРИНЦИПОМ.....30

**Адміністративне право. Адміністративне процесуальне право. Митне
та податкове право. Муніципальне право**

Майданевич Ганна Анатоліївна ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНОГО
ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ ПОСАДОВИХ ОСІБ ДЕРЖАВНОЇ
ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ.....33

Інтелектуальна власність та його захист. Інформаційне право

Вакарєва Карина Олександрівна ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК
СУБ'ЄКТ ПРАВОВІДНОСИН – МІФ ЧИ РЕАЛЬНІСТЬ?.....37

Підписано до друку 13.10.2021р.
Формат 60х84/16. Папір офсетний. Друк на дублікаторі.
Умов.-друк. арк. 4,5. Обл.-вид. Арк 4,95.
Тираж 60 прим.

Громадська організація «Наукова спільнота»
46027, Україна, м. Тернопіль, вул. Загребельна, 23
Ідентифікаційний код 41522543
тел. 0979074970
E-mail: rusenkos@ukr.net

Віддруковано ФО-П Шпак В.Б.
Свідоцтво про державну реєстрацію № 073743
СПП № 465644
Тел. 097 299 38 99
E-mail: tooums@ukr.net

